

Souhrn hlavních tendencí

1. Vývoj hlavních parametrů vnějšího ekonomického prostředí se v letech 1995 až 2006 vyznačoval poměrně značnou nestabilitou a oslabováním pozitivních vlivů na českou ekonomiku. Cena ropy se zvýšila více než 3x, růst HDP v EU v letech 2001 až 2006 v porovnání s roky 1996 až 2000 zpomalil v průměru o 1 p. b. ročně a koruna v letech 2000 až 2006 významně posilovala, a to v průměru o více než 4 % vůči euru a o více než 5 % vůči USD.
2. Po zrychlování ekonomického růstu v letech 2003 až 2005 vzrostl HDP v ČR v roce 2006 o 6,1 %, tj. stejně jako v roce předchozím. Z hlediska střednědobého vývoje (2001 až 2006) i dlouhodobého trendu (1996 až 2006), kdy průměrné tempo růstu činilo 4 %, resp. 2,9 %, šlo v roce 2006 o vysoce nadprůměrný růst. Převažovaly příznivé vnitřní podmínky ekonomického růstu. Podpurný vliv měl především produkční potenciál vzniklý z přímých zahraničních investic, dále pak relativně nízké ceny zápůjčního kapitálu, růst zaměstnanosti, zvýšená investiční aktivita a zrychlení růstu produktivity výrobních faktorů. Ve druhé polovině analyzovaného období neměla měnová a fiskální politika restriktivní povahu.
3. V dlouhodobém vývoji poptávkové strany ekonomiky se v letech 1995 až 2006 prosadila vyváženost průměrných temp růstu HDP, spotřeby domácností i investic pohybující se v blízkosti 3 % ročně. K odlišnostem však došlo ve dvou pětiletých obdobích, když ve druhé polovině 90. let byl růst tažen převážně spotřebou domácností v letech 2001 až 2006 investicemi. Z hlediska mezinárodního porovnání užití HDP má ČR nižší podíl spotřeby domácností na HDP (kolem 50 %) než vyspělé země (cca 60 %). Obráceně je tomu u podílu investic na HDP (ČR kolem 30 %, vyspělé země cca 20 %). V roce 2006 se struktura užití HDP lišila jen minimálně od výše uvedených dlouhodobých průměrů.
4. Odlišnost dlouhodobého vývoje nabídkové strany ekonomiky v porovnání s vyspělými zeměmi spočívala v tom, že podíl průmyslu a stavebnictví na hrubé přidané hodnotě v období 1995 – 2004 stagnoval kolem 35 % a poté začal narůstat až na 40 % v roce 2006. Na druhé straně pozice služeb v národohospodářské struktuře oslabil ze 60 % na 57 % a zvýšil se tak odstup ČR za průměrem zemí EU, kde se podíl sektoru služeb na HDP pohybuje kolem 70 %. Rychlejší dynamice výkonu sektoru služeb bránila zpomalená tvorba nových pracovních míst, finanční omezení u netržních odvětví (školství, zdravotnictví) a v neposlední řadě i slabost kupní síly obyvatelstva.
5. Slabým místem rozvoje české ekonomiky zůstává její vysoká energetická náročnost. Průměrný pokles energetické náročnosti v letech 1995 až 2005 činil 2 % ročně. I přesto z hlediska mezinárodního srovnání je energetická náročnost stále vysoká a patří k nejvyšším v EU. K hlavním příčinám vysoké energetické náročnosti patří především energeticky náročné technologie, vysoký podíl průmyslu v národohospodářské struktuře a nedostatečná tepelná izolace budov.
6. Příspěvky hlavních výrobních faktorů - zaměstnanosti, fixního kapitálu, produktivity práce a kapitálu k růstu HDP byly do značné míry ovlivněny průběhem hospodářského cyklu. O nastartování konjunktury v období let 2000 až 2002 se zasloužil pouze růst investic a produktivity práce. V období zrychleného ekonomického růstu v letech 2003 až 2006 participovaly na dynamice HDP již všechny čtyři hlavní výrobní faktory. Investice i produktivita práce zvýšily své příspěvky k HDP, novým rysem byl příspěvek produktivity kapitálu a přínos, který vzešel z obnovení růstu zaměstnanosti v letech 2005 a 2006.
7. Výskyt makroekonomické nerovnováhy měl v letech 1995 až 2006 cyklický průběh. Preúvěrovanost a přeinvestovanost ekonomiky v letech 1994 až 1996 vytvořily nejprve mezeru mezi úsporami a investicemi a následně vnější nerovnováhu v podobě nadměrné výše deficitu běžného účtu platební bilance, který se pohyboval mezi 6 až 7 % HDP. Měnová a fiskální restrikce uplatněná v recesi let 1997 až 1999 vnější nerovnováhu potlačila. Růstová fáze hospodářského cyklu let 2000 až 2006 opět generovala vzestup makroekonomické nerovnováhy v podobě dvojího deficitu, a to rozpočtového a na úseku běžného účtu platební bilance. I když deficit veřejných rozpočtů se v letech 1995 až 1996 snižoval, přesto vzhledem k vysokému ekonomickému růstu zůstává stále vysoký. Na druhé straně ke snížení nerovnováhy došlo v letech 2005 a 2006 na trhu práce, když zrychlený ekonomický růst umožnil zvýšit zaměstnanost a snížit míru nezaměstnanosti. Problémem zůstává dlouhodobá míra nezaměstnanosti, která činí zhruba polovinu celkové nezaměstnanosti. Makroekonomický rámec tohoto období utvářela uvolněná fiskální a měnová politika.
8. V letech 1995 až 2006 se ekonomická úroveň ČR přibližovala k průměru vyspělých zemí EU 25 a v roce 2006 dosáhla 76 %. Téměř celý pokrok v reálné konvergenci byl dosažen v letech 2000 až 2006, kdy se ČR řadila k zemím nejrychleji rostoucím. Na tomto výsledku se podílelo nejen zrychlení růstu české ekonomiky v letech 2003 až 2006, ale i zpomalení růstu HDP v zemích EU v letech 2001 až 2005

v porovnání s růstem ekonomického výkonu v letech 1996 až 2000. Obdobným tempem jako u HDP/obyvatele probíhal i konvergenční proces u produktivity práce v přepočtu na pracovníka. V podstatě dvojrychlostní vývoj probíhal u nominální konvergence. Již v prvních letech této dekády došlo ke sblížení temp růstu inflace a úrovně úrokových sazeb k průměrným hodnotám zemí EU 15. Na druhé straně konvergenční pokrok nebyl evidován u veřejných financí. Mezera mezi deficitem veřejných financí ČR a průměrem EU se nezmenšovala a naopak sílila tendence k výraznému růstu vládního dluhu. Přesto mezinárodní porovnání ukázalo, že ČR v roce 2006 jako jediná z nových členů EU plnila maastrichtská kritéria.

9. Z pohledu dlouhodobých trendů let 1995 až 2004 byl vývoj ekonomického výkonu na straně jedné a charakteristik životní úrovně na straně druhé převážně souladný. Odlišnosti začaly vznikat v období zrychlené dynamiky ekonomického růstu v letech 2004 až 2006, kdy růst spotřeby domácností i reálných mezd začal zaostávat za růstem výkonu ekonomiky. V období 1995 až 2006 se snižovala míra hrubých domácích úspor, a to na jednu třetinu úrovně výchozího roku. V letech 2001 až 2006 se začaly podstatně měnit podmínky a způsoby financování růstu životní úrovně obyvatelstva. Obyvatelstvo začalo ve zvýšené míře financovat spotřebu prostřednictvím svých úspor a za pomoci spotřebitelských úvěrů, které v letech 2005 a 2006 rostly v průměru o více než 30 % ročně. Míra čistých domácích úspor obyvatelstva dosáhla v posledních letech rekordně nízkých hodnot.

10. Z dlouhodobého pohledu diferenciací mezd obyvatelstva v České republice postupně narůstala. Přesto podle mezinárodního porovnání OECD patří ČR společně se Švédskem, Finskem a Slovinskem k zemím s nízkou diferenciací mezd, což prokazují malé mzdové difference mezi národohospodářskými odvětvími i mezi podnikatelskou a nepodnikatelskou sférou. Na jedné straně nízká míra diferenciací mezd umožňuje nízkou míru chudoby a sociální smír, ale současně nízká úroveň mezd i úspor obyvatelstva může přibrzdit spotřebu domácností v budoucnosti.

11. Mezinárodní porovnání charakteristik vývoje zdraví obyvatelstva ukázalo na pozastavení konvergenčních procesů. Výdaje na zdravotnictví v přepočtu na HDP se v ČR pohybují v přibližně stejném odstupu jednoho procentního bodu od průměru zemí EU, obdobně začal stagnovat i odstup střední délky života od hodnot vyspělých zemí. ČR patří ke skupině zemí, ve kterých značná část obyvatelstva (v ČR téměř 40 %) žije v prostředí se znečištěným vzduchem.